Írta: Szabó László
2014. október 24. péntek, 00:00 - Módosítás: 2014. október 26. vasárnap, 11:45

1956. NOVEMBER 4. HAJNALI 4 ÓRA

Hazánk, nemzetünk legsötétebb napjának hajnalát, november negyedikét mindig ébren érem meg. Az idén családi tragédiától is sújtva egy szemet sem aludtam. A hajnali négy órát tehetetlen dühvel, könnyes szemmel, zakatoló aggyal szenvedtem át, lepergetve egy belső filmet arról a végzetes napról. Ha valaki azt gondolná, hogy most utólag megjátszom a büsmagyar, aggódó hazafit, nagyon téved. Életem végéig meghatározó, kínzó élményben részeltettek a szó szerint vett Auróra ágyúi.

A debreceni Tóth Árpád Gimnázium humán tagozatú harmadik osztályában Varga Gyula, a kitűnő történész, néprajzos és népművelő volt az osztályfőnökünk, aki kitűnő pedagógusként igaz emberségre, hazafiságra nevelt bennünket. Az osztályunkban egyetlen egy ember sem akadt, aki ne tudta volna, hogy mi történik körülöttünk és nem kételkedett abban, hogy hová kell állnia, mit kell tennie. Gyuszi bácsi óvott attól, hogy valamibe belekeveredjünk, s egy életre lezárjuk magunk előtt az utat, mert mint történész és reális szemléletű paraszt ivadék azt is tudta, hogy mi következik. Arra ösztönzött, hogy figyeljünk, mindenütt legyünk ott, mert életünket meghatározó történeti időket élünk át. Csakhogy a tizenhét éves kor nem az az időszak az ember életében, amikor a jó tanácsot ilyen időkben mérlegelni szoktuk.

Figyelni figyeltünk, ahol csak lehetett ott voltunk, de a „belekeveredés”...?

Nos, röviden: többen nemzetőrnek álltunk úgy október 28. körül. A városháza pincéjében és a Gambrinus átjáróban, egy a Kistemplomra néző sarokteremben tanyáztunk. Azt a terhes és szívszorító feladatot láttuk el, hogy a tankokkal Debrecenen átvonuló szovjet csapatok útját zökkenőmentessé tegyük. No, nem kollaboránsként, hanem mintegy védve a debreceni polgári lakosságot. Csatárláncban, egymás kezét fogva a Kossuth és Széchenyi utca két oldalán álltunk, hogy a járdán és a Kistemplom kereszteződésében összegyűlt háborgó tömeget visszatartsuk, nehogy megdobálják őket vagy alákerüljenek a lánctalpaknak, páncélozott szállító kocsiknak, lövegeknek. Én a Városháza sarkától nem messze, az akkor Vöröshadsereg útján álltam sokad-magammal, épp a fordulóban, hogy visszatartsam a Vöröshadsereg útján összetorlódott, hátulról nyomó, lökdösődő, fenyegetőző tömeget a vörös hadseregtől . Azért mondom, hogy forduló, mert a nevezett út és a Kossuth és Széchenyi utca nem merőlegesen metszi egymást. Félelmetes volt, ahogyan felém közelített az otromba tank, majd mintegy csúszva kissé oldalra fordult egész testével, s úgy 4-5 méterre más irányt véve eldörgött előttem. Közben majdnem a fejem fölött bömbölt a hangszóró, szólva a tömeghez, hogy fékezze magát, a városháziak tájékoztatták a népet a hírekről, amely viszont örömteli volt és biztató. Sajnos nekünk közvetlenül látni kellett, hogy osztályfőnökünk nem hiába óv minket az emlékezetes cselekvéstől.

A továbbiakban más feladatot kaptunk. A pesti nép megsegítésére a bihari falvakba vittek bennünket katonai teherautókkal, s ott a lakosok által egy helyre összegyűjtött élelmiszert: krumplit, káposztát, hagymát, ugorkát, zöldséget, gyümölcsöt stb. vettük át, mázsáltuk, felírtuk, rakodtunk és vittük be Debrecenbe. Emiatt megesett, hogy nem is aludtam otthon. Egyik éjszakát egy határ közeli bihari faluban a körzeti megbízott szobájában töltöttük.

Itt hallottam először a priccs fölött lévő néprádióból Kodály Zrínyi szózata című művét. Itt hallgattam végig a különböző pártok programbeszédeit, ekkor még a kormánytag Kádár Jánosét is. Derecskén óriási mennyiségű élelmiszert gyűjtöttek össze a helyiek. Ezzel a szállítmánnyal másnap reggel 7 órakor indultunk volna Budapestre**,** s én is jelentkeztem kísérőnek **.** Mivel eléggé korán végeztünk, így hazamentem aludni, s nem a városházi pincébe. Különben sem akartam úgy menni a fővárosba, hogy édesanyámnak be ne jelentsem.

Jókora terhet raktam szegényre, s persze, hogy nem akart elengedni.

Konokul készülődtem, s kértem, hogy öt órakor ébresszen fel!

Már egy órával öt előtt keltettek.

Nem aggódó édesanyám gyöngéd mosolya.

A ruszkik.

Szolnok, 2011. november 10.